

Nederland handelsland?

AUTEUR Michiel van Meeteren

FOTOGRAFIE Maarten Mieras

In een tijd van economische stagnatie klinkt doorgaans al snel de roep om te investeren in de speerpunten van een economie. In Nederland komt dat vaak neer op een lobby om meer beton te storten ten behoeve van Nederland als logistieke 'poort' van Europa. Decennia van investeringen hebben er inderdaad voor gezorgd dat Nederland een van de belangrijkste aanlandingspunten van goederen voor Europa is. Maar kritiek is gerechtvaardigd, want wat leveren al die kostbare, ruimte-intensieve investeringen nu werkelijk op voor de economie? Wordt er in Nederland niet gewoon maar geautomatiseerd met dozen geschoven, terwijl het grote geld in de hoofdkantoren elders in de wereld wordt verdiend? En zijn die distributieactiviteiten niet snel weer verdwenen als het elders in Europa goedkoper kan?

Melika Levelt probeert in haar dissertatie grip te krijgen op deze vragen door op zoek te gaan naar wat voor economische activiteiten er in Nederland schuilgaan achter 'wederuitvoercijfers'. Wederuitvoer betekent dat er tussen de in- en (weder)uitvoer van goederen eigendomsoverdracht plaatsvindt zonder dat er wezenlijk iets met de goederen gedaan wordt. Geografische locatietheorieën gaan ervan uit dat handelsactiviteiten sterk geografisch ingebed en dus moeilijk

verplaatsbaar zijn omdat sociale netwerken en lokale kennisoverdracht als cruciaal gezien worden. De praktijk wijst echter al te vaak uit dat deze traditionele stapelmarkt door containerisering en mondialisering een romantisch ideaal is geworden, en dat handelsbeslissingen zelden meer worden genomen waar de goederen zich bevinden. Het proefschrift begint met een theoretisch deel en bestaat hiernaast uit een analyse van de laatste decennia van het Nederlandse handelsbeleid, en drie casussen. De eerste casus betreft de Nederlandse kledingsector, een voorbeeld van een sector waarbij hoofdzakelijk handelstransacties worden gesloten. Dit betekent dat bij verkoop vooral juridische eigendomsoverdracht plaatsvindt zonder dat dit noodzakelijkerwijs gepaard gaat met een fysieke overdracht van goederen. Het omgekeerde doet zich voor bij de sector 'distributie en logistiek van halfgeleiders', de tweede casus die in het proefschrift bestudeerd wordt. De derde en laatste sector is het snijbloemcomplex. Deze dient als typevoorbeeld van het klassieke ideaalbeeld van een markt, namelijk waar juridische eigendomsoverdracht en de fysieke overdracht van goederen gelijktijdig plaatsvindt. De drie casussen worden bekeken in de context van de opkomst van mondiale waardeketens en de rol en invloed van buitenlandse beslissing- en controle centra. Uit het empirisch materiaal valt vooral de enorme variëteit en complexiteit op die schuilgaat achter een eenvoudig statistisch gegeven als 'wederuitvoercijfer'. Zo blijken de veronderstelde persoonlijke netwerken in de textielsector helemaal niet zo'n grote rol te spelen als vaak wordt aangenomen. De intermediaire partijen blijken erg afhankelijk te zijn van de beslissingen van externe grote spelers. Een vergelijkbare situatie doet zich voor in de halfgeleider sector. Het is ontluisterend dat de logistieke kennis die Nederland probeert te ontwikkelen in een kostbaar nieuw 'kenniscentrum logistiek' nauwelijks een rol speelt in het verankeren van logistieke activiteiten in Nederland. Als de economische randvoorwaarden veranderen, kan de sector probleemloos haar koffers pakken. Levelt concludeert dat beide sectoren zeer gevoelig zijn voor internationale prijsconcurrentie;

een weinig aantrekkelijk perspectief voor een 'duur' land als Nederland. Anders ligt het bij de snijbloemensector die dankzij een combinatie van schaalconomieën, het hoge aanbod en de lokale kennis, en ondanks de uitplaatsing van bloemenproductie naar bijvoorbeeld Afrika, wel degelijk in de Nederlandse grond geworteld blijft. Het probleem is echter dat voorgenoemde kenmerken zo specifiek zijn voor deze sector, dat dit model weinig aanknopingspunten biedt voor beleid in andere sectoren. Bovendien blijkt uit de historische analyse dat de Nederlandse maakindustrie geen rol van betekenis meer speelt in de logistieke lobby. De vraag rijst dan ook in welke mate de grote publieke investeringen in 'Nederland handelsland' nog langer gerechtvaardigd zijn. Helaas wordt deze politieke dimensie niet verder uitgewerkt. Levelt concludeert slechts dat wederuitvoercijfers een te simpel meetinstrument zijn om de waarde van de onderliggende handelsactiviteiten in te schatten en beveelt meer onderzoek aan. Hier ligt een gemiste kans om met de data van het proefschrift iets meer te zeggen over de ontwikkeling van de wereldeconomie en de Nederlandse rol daarin. Moet Nederland nu wel of niet inzetten op zijn vooralsnog sterke positie als aanlandingspunt van de Chinese goederen die Europa overspoelen? In een land waar ruimte schaars en vervoerscongestie hoog zijn, blijft dit een relevante vraag. Desalniettemin biedt het proefschrift een rijk inzicht in de structuur en werking van een drietal Nederlandse economische sectoren. Aan dergelijk onderzoek is een groot gebrek, ook in beleidskringen, en in dat opzicht is het proefschrift een waardevolle aanvulling van onze kennis van de Nederlandse economie.

Melika Levelt (2010) *Global trade & the Dutch hub. Understanding variegated forms of embeddedness of international trade in the Netherlands. Clothing, flowers and high-tech products.* Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Maatschappij en Gedragwetenschappen. Downloadbaar op: <http://dare.uva.nl/document/173898>

Michiel van Meeteren (michielvanmeeteren@gmail.com) is research master student sociale wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Zijn onderzoek richt zich op economische netwerkvorming tussen Nederland en Oost-Azië. Verder is hij redacteur bij AGORA.